

UN DIORAMA DEL SANT SEPULCRE AL MUSEU BÍBLIC TARRACONENSE

Andreu Muñoz Melgar. Director del Museu Bíblic Tarraconense

El Museu Bíblic Tarraconense custodia elements de caràcter didàctic i arqueològic que permeten exercir la transferència de la cultura bíblica a la societat. Un d'aquests elements és un diorama del Sant Sepulcre que permet comprendre com va ser el procés de l'enterrament de Jesucrist.

Jesús de Natzaret fou condemnat per un delictes de lesa majestat contra l'Estat romà en haver-se autoproclamat rei dels jueus (cf. Mc 15,2-5; Lc 23,3-5; Jn 18,33-38) i sota les acusacions populars de revoltar el poble amb les seves doctrines (cf. Jn 18,35). Fou executat a morir en creu un divendres del mes de Nisan, abans de la Pasqua jueva. Alguns càlculs científics realitzats en base als relats neotestamentaris, a altres referències històriques i a diferents fenòmens geològics i astronòmics, proposen que la data de la crucifixió i l'enterrament fou el 3 d'abril de l'any 33.

Els quatre evangelistes (cf. Mt 27,57-61; Mc 15,42-47; Lc 23,50-56; Jn 19,38-42) citen que Josep d'Arimatea, deixeble de Jesús i membre del Sanedrí, va demanar a Pilat l'autorització per a treure el seu cos de la creu. Pilat hi va accedir. Josep acompanyat per Nicodem despenjaren el cos de Jesús de la creu i el transportaren fins a un sepulcre. Segons el relat de Joan, el sepulcre estava en un hort a l'indret on havien crucificat Jesús¹. Era un hipogeu excavat a la roca que es tancava fent rodolar una gran pedra (Mt 27,60; Mc 15,47; Lc 23,53). El sepulcre era nou i no l'havia fet servir ningú. En el moment de la sepultura es trobaven Josep d'Arimatea, Nicodem, algun o alguns servents a les ordres de Josep i a més Maria Magdalena i Maria, mare de Josep, assegudes davant el sepulcre (Mt 27,61)². La comitiva fúnebre portà una barreja de mirra (resina aromàtica) i àloe (perfum), que

Fig. 1: Entrada d'una tomba jueva d'època antiga.

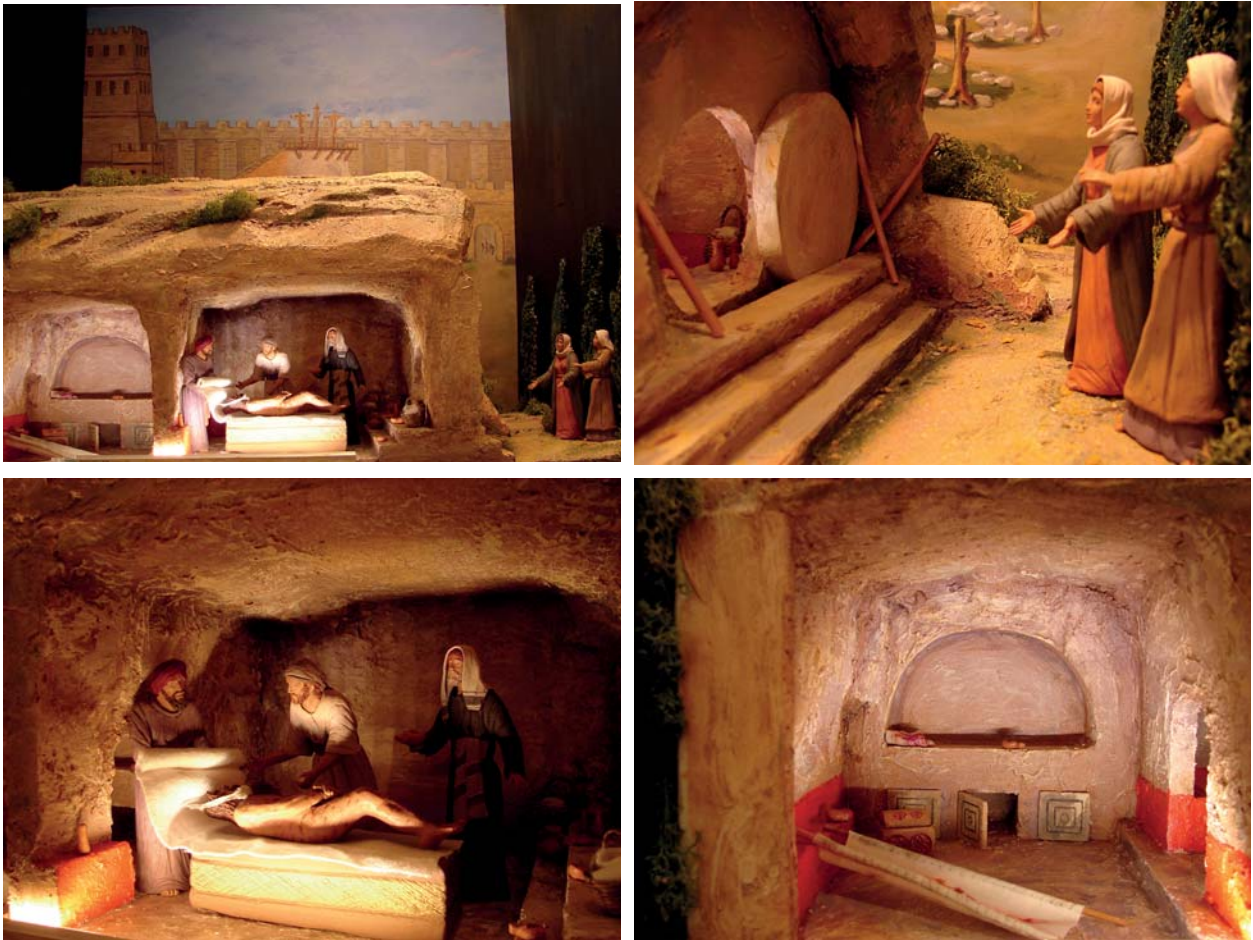
pesava, segons l'evangelista Joan, unes cent lliures (uns 33 kg). Es calcula que una lliura de mirra podia costar el sou de dos mesos d'un treballador romà. Veiem aquí que la xifra és exagerada perquè és un recurs simbòlic que serveix a l'evangelista per determinar la categoria reial de Crist³. Després, amortallaren el cos de Jesús amb un llençol, juntament amb les espècies aromàtiques.

En el món hebreu els cossos havien d'enterrar-se immediatament després de la defunció, normalment transcorregudes vuit hores. Al difunt se li tancaven els ulls, li lligaven les mandíbules, se li pentinava la barba i els cabells, se li rentava el cos, se li ungia, vestia i se li cobria el rostre amb un sudari. Els homes de la família carregaven el fèretre cap a la sepultura seguit per les dones. Els familiars, per mostrar el seu dol, ploraven i s'esquinçaven les vestidures. En algunes ocasions es llogaven ploraneres i flautistes. Als pobres se'ls enterrava a terra de manera individual o en una fossa comuna. Tanmateix les persones més notòries excavaven

1. Un *status quaestionis* sobre el procés de sepultura de Crist a: Armand Puig i Tàrrach, *Jesús. Un perfil biogràfic*, ed. Proa, Barcelona 2004, pp. 600-608.

2. La iconografia tradicional representa en el Sant Sepulcre Josep d'Arimatea, Nicodem, Maria Magdalena i Maria mare de Josep d'acord amb els relats evangèlics i amb la participació, sobreentesa (no narrada als Evangelis) de la Mare de Déu, l'apòstol Joan i una o dues dones més.

3. Vegeu: Th.C. de Kruijff, «More than half a hundred Weighth of spices (John 19, 39 NEB). Abundance and symbolism on the Gospel on the John», *Bijdragen*, vol. 43, Iss. 3, 1982, pp. 234-239; Armand Puig, *Jesús. Un perfil biogràfic*, p.608.

Figs. 2-5: Diorama del Sant Sepulcre (MBT)

les seves tombes a la roca⁴ (fig. 1). Eren monumentals amb galeries i diverses cambres. Algunes presentaven a les façanes magnífiques architectures amb decoracions clàssiques i columnes. Un bon exemple el tenim a la tomba dels Bene Hezir a la Vall del Cedró, a Jerusalem. A l'interior d'aquest tipus d'hipogeu apareix una gran cambra, sovint amb un banc corregut, que distribueix diversos corredors cap a les diverses cambres funeràries. En aquestes cambres podem trobar enterraments en arcosolis excavats a les parets on el cadàver es diposita en una llosa sota aquests. Associades a aquest tipus d'enterrament apareixen excavades petites cavitats triangulars per dipositar una llàntia d'oli. L'altre tipus de sepultura és el *kokim*, el *loculus* romà, un nínxol rectangular, on es dipositarà el difunt. Una vegada tancada la tomba es cobria amb guix per advertir de la presència d'un cos en descomposició. Quan amb el temps el cos es podria les restes òssies eren ubicades en un ossari, en

el mateix hipogeu. Aquestes osseres, algunes vegades, estaven decorades amb motius vegetals o geomètrics. La llosa de l'arcosoli o el *kokim* quedava, aleshores, lliure per acollir un altre cos.

La tomba de Jesús fou d'aquest tipus. És obvi, si tenim present que el seu propietari, Josep d'Arimatea, era un personatge notable, membre del Sanedrí. La tomba només contemplava un únic enterrament fet que fa pensar que encara s'havia d'ampliar. De fet, ja hem vist com els evangelis ens referencien que era un sepulcre nou. D'acord amb les referències bíbliques, els estudis arqueològics i la mateixa tradició podem ubicar la tomba de Jesús a uns 400 metres a l'oest dels murs perimetrals del Temple de Jerusalem, en línia amb la Fortalesa Antònia, i prop del Gòlgota, fora muralla. La tomba devia presentar un atri extern i a través d'una petita porta amb llosa de pedra circular s'accedia a una sala amb bancs correguts dedicada a espai de reunió fúnebre i es-

4. Una síntesi divulgativa sobre els ritus funeraris a l'època de Jesús a : Joaquín González Echegaray, *Arqueología y Evangelios*, ed. Verbo Divino, Estella 1994, pp. 233-234.

pai d'arranjament dels cadàvers. A través d'una segona porta s'accedia a la cambra mortuòria on es trobava un arcosoli sota el qual reposaria el cadàver. És possible que s'obris a la cambra algun tipus de cavitat per contenir, en un futur, les osseres.

Al Museu Bíblic Tarraconense es pot apreciar una reconstrucció ideal del sepulcre de Jesús (fig. 2). Al fons del diorama una pintura representa la porta de la muralla de Jerusalem i la vista del Gòlgota. L'orientació de la sepultura en relació al dibuix de fons està alterada per tal que pugui ser vista per l'espectador i posada en relació al Gòlgota i la ciutat. La maqueta és obra de l'artista vendrellenc Jordi Lluís Rovira i les figures de l'artista de Conca, Carlos Delgado, seguint les directrius de l'equip del Museu. Es pot apreciar Maria Magdalena i Maria, mare de Josep davant la sepultura (fig. 3). A la avantcambra apareix el cadàver de Jesús (fig. 4), al damunt de la llosa, arranjat i amb la mandíbula lligada. Josep d'Arimatea, Nicodem i tal vegada un servent o el mateix

Fig. 6: Ungüentari o basalmèra procedent de Jerusalem (MBT)

Joan (no ho sabem de cert) a punt de cobrir-lo amb el llençol⁵. Les vestimentes dels personatges femenins i masculins han estat realitzades a partir de criteris reconstructius⁶. Distingim diferents objectes per a l'arranjament del cadàver com les balsameres o unguentaris. Al Museu Bíblic es conserven alguns exemplars de

Fig. 7: Llànties jueves de l'època de Jesús (MBT)

fang i vidre procedents de Terra Santa. Un d'aquests és un petit recipient que fou trobat en la dècada dels anys 1980 dins una tomba d'època tardoromana o bizantina prop de la Porta de Damasc a Jerusalem⁷(fig. 6). També a les mans de Josep d'Arimatea apareix una llàntia d'oli d'època herodiana que fou corrent en temps de Jesús i que a més de servir per il·luminar tenia funcions rituals en el món funerari. També en el Museu Bíblic es conserva una col·lecció d'aquestes mateixes llànties⁸ (fig. 7). A la cambra funerària (fig. 5) podrem observar els elements del trasllat des del Gòlgota al sepulcre i les teles plenes de sang que no podien ser llençades per considerar que en la sang es troba l'ànima de la persona. El sudari que devia cobrir el rostre de Crist⁹ en el seu davallament de la creu i trasllat al sepulcre seria dipositat, plegat, en el capçal de la llosa sota l'arcosoli. En la mateixa cambra funerària trobem un ossari decorat preparat pel moment que les restes del cadàver, ja descomposades, acabessin ubicant-se en aquesta caixa pètria. Tanmateix, segons la fe cristiana aquest fet no es produí mai. D'acord amb la Primera Carta de Pere «vosaltres creieu en Déu, que l'ha ressuscitat d'entre els morts i li ha donat la glòria. Per això teniu posades en Déu la fe i l'esperança»¹⁰.

5. Sobre el llençol dels evangelis i la santa síndone de Torí vegeu: Giulio Ricci, *L'Uomo della Sindone è Gesù*, ed. Camino, Milano 1985; *La Sindone contestata, difesa, spiegata*, ed. Collana Emmaus, Roma, 1992; Jorge Manuel Rodríguez Almenar, *Sabana Santa: un misterio que permanece*, ed. Eunsa 2011.

6. Fonamentalment a partir de l'estudi de Fred H. Wight, *Manners and Customs of the Bible Lands*, Moody Press, Chicago, Illinois 1953. En espanyol: *Usos y costumbres de las regiones bíblicas*, ed. Portavoz, Michigan 1981, pp. 95-106.

7. Andreu Muñoz, John López, Míriam Ramon, Imma Teixell, *Museum Biblicum Tarraconense*, ed. Escua, Barcelona 2011, p. 84.

8. Vegeu: Andreu Muñoz *et alii*, *Museum Biblicum Tarraconense*, p. 83.

9. Vegeu: Jorge Manuel Rodríguez Almenar (coord.), *El sudario de Oviedo*, ed. Eunsa, Pamplona 2000; Enrique López Fernández, *El santo Sudario de Oviedo*, ed. Madú Siero, Siero 2004.

10. 1Pe 1,21.